

Kuzey Hindistan'ın Moğol Fatihi BABÜR

FRANCIS ROBINSON
editor@derintarih.com

Zahireddin Muhammed Babür, baba tarafından Timur'un torunu Heratlı Ebu Said'in soyundan geliyordu. Anne tarafından büyük-

babası, Moğolların ulu hakanı Taşkentli Yunus Han'dı ve Cengiz Han'ın 13. göbekten ahfıydı. Babür, bu göz kamaştırıcı soy kütüğünün ne anlama geldiğinin tabii ki farkındaydı ve ilk kez kılıç kuşanıp sefere çıktığı andan itibaren yaklaşık 20 yıl boyunca ecdadından kendisine intikal etmesi gerektiğine inandığı aile mirasını, özellikle de Timur'un başkenti Semerkant'ı almak için çabalamıştı. Ne var ki üç kez ele geçirdiği Semerkant'ı bir türlü elinde tutamayınca yüzünü Hindistan'a çevirmiş; 1526 ve 1527'de kazandığı iki büyük zafer sayesinde kıtanın kuzey bölümünü fethetmişti. Babür bu sayede, Moğol hanedanının Hindistan tahtına geçirmeye muvaffak olurken çağının en büyük ve zengin Müslüman barut imparatorluğunun temellerini atmış oldu.

Babür, 1494'te 12 yaşında bir çocukken babasını kaybettiğinde kendini bir anda Maveraünnehir'de

» Moğol hanedanının kurucusu Babür.

» İlk kez kullanılan 3 silah

Barutlu silahlar, Babür'ün Panipat ve Kanvaha'da kazandığı zaferlerde önemli rol oynamıştı. Ateşli silahları Hindistan'daki meydan savaşlarında ilk kez kullanan Babür'ün başlıca üç silahı vardı: Dört tekerli araçlarla taşınan bir nevi havan topu olan kazan, iki tekerli araçların sırtında kullanılan hafif darbzen topu ve fitilli tüfek. Solda Panipat Savaşı'nda kullanılan darbzenler resmin yukarısında, kazanlar alt kısımda görülüyor.

yıllarında, bazen babasının güngörmüş, kıdemli askerleri ona yardımcı olduğu hâlde, çoğunlukla annesi ve anneannesinin nasihatleriyle ayakta kalmıştı. 1501'de, birkaç ay mahsur kaldığı Semerkant'tan yalnızca annesi ve iki kadınla birlikte sağ salim kaçıp kurtulabilirdi.

Babür, 1504'te ele geçirip daimi bir üs hâline getirdiği Kabil sayesinde konumunu pekiştirmeye başladı. Bundan böyle Babür'ün tasarrufunda soluk almadan yaptığı seferlerden döndüğünde rahat nefes alabileceği sağlam bir yer vardı. 1507'de Afganistan'da, stratejik açıdan epeyce ehemmiyetli Kandehâr'ı zapt etti. Bu arada Özbekler Herat'ı ele geçirmişlerdi ve buradan hareketle Kandehâr'ı alıp Kabil'e uzanmaları ihtimali vardı. Babür, adamakıllı ilk meydan muharebesinde, kâğıt üzerinde Herat'ın Timur hâkimlerine biat yeminiyle bağlı Ergun ailesini yenilgiye uğrattı. "Adamlarımızın sayısı pek fazla olmasa da" diyordu Babür, "mükemmel bir harp nizamı tesis ettim. Ömrü hayatımda hiçbir işi bu kadar düzgün yapmamıştım". Bu zaferde aslan payı, Babür'ün gelecekteki büyük başarılarında olacağı gibi, Moğol süvarisine aitti.

Babür yine de en büyük savaşlarını kuzeyde ve batıda Özbeklere karşı verdi. Farklı zamanlarda Herat ve Buhara'yı ele geçirmeye muvaffak oldu. 1511'de, Özbekleri Pül-i Sıngın Muha-

bazen öz akrabalarıyla, çoğunlukla Özbek Türkleriyle giriştiği bir iktidar kavgasının ortasında buluverdi. Babür'ün aklı fikri, *Babürname*'de ilan ettiği üzere, "Neredeyse yüz kırk yıldır... aileme ait olan" Semerkant'ı geri almaktı. Atının sırtında sefere çıktığı ilk 10 yıl içinde Semerkant'ı üç kere kuşatıp iki kez zapt etti. Oysaki bu dönemde, yine kendi ifadesiyle, bölgede hüküm süren kabileler arası çekişme ve ittifakların bir günü diğerini tutmayan belirsizliği içinde bir o yana bir bu yana savrulan "siyasî bir avare"den başka bir şey değildi. Bir anda kendini koskoca bir şehrin efendisi buluyor; sonrada her nasılsa şahsına sadık kalan birkaç takipçisiyle birlikte canını kurtarmak için savaşıyordu. Bu hercümerç

EFSENEVÎ BİR YOLCULUĞA HAZIR OLUN!

**Üç boyutlu
canlandırmalarla
dünyanın en
ünlü komutanları
ayağınıza geliyor...**

Jeremy Black'ın editörlüğünde yayınlanan *Efsane Komutanlar ve Zaferleri* adlı kitapta insanlık tarihine damgasını vurmuş komutanlar ve savaşları dünyanın önemli tarihçileri tarafından ele alınıyor ve bütün detaylarıyla anlatılıyor. Portrelerden savaş tasvirlerine, silahlardan üniformalara kadar askerî tarihle ilgili aklınıza gelebilecek hemen her ayrıntının yer aldığı kitap Timaş'tan çıktı.

rebesi'nde dize getirdikten sonra, 8 Ekim'de üçüncü defalığına Semerkant'a girdi. Bununla birlikte 1512 yazında Gücdevân'daki çarpışmada galip gelen bu kez Özbekler oldu; marifetli bir savaş hilesi, Özbeklerin Babür'ün daha kalabalık kuvvetlerini alt etmesini sağlamıştı. Babür, Semerkant'ı terk edip Kabil'e kaçmak zorunda kaldı.

Babür, Kabil'e yerleştiği ilk günden beri günün birinde Hindistan'a sahip olma arzusuyla yanıp tutuşuyordu ama etrafındaki devlet adamlarının muhalefeti hükümdarı bu işe girişmekten alıkoymuştu. Babür, 1519'da çevresini saran muhalefet çemberini nihayet kırdı ve Hindistan içlerine yönelen, biraz da yoklama amaçlı, beş yağma seferinin ilkinde başladı. 1523'e gelindiğinde,

Pencap Hâkimi Devlet

Han'dan büyük

çaplı bir istila seferine girişmesi yolunda resmî bir davet aldı. Bu tarihlerde Hindistan'ın kuzeyinin büyük bölümünü yöneten Afgan Lodi rejimine duyulan nefret kabarak büyüyordu. Babür, askerlerini kılı kırk yararcasına bir talime tâbi tutup zamanın en yeni barut teknolojisi gereçlerini tedarik ederek istila seferine hazırlanmaya başladı.

» İsyancının akıbeti

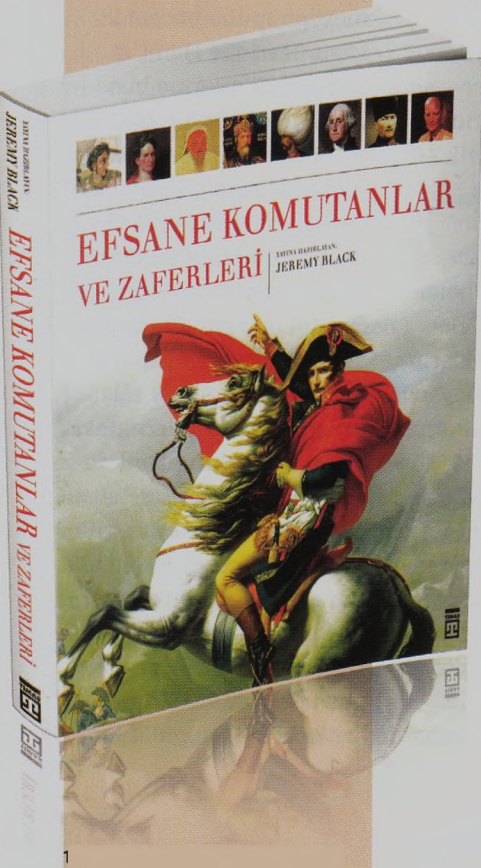
Üstte boyunduruğa vurulmuş bir Özbek esiri görülüyor. Babür, 1506'da Kabil'i geri aldığı anda, isyancılardan biri Sultan Sencer Barlas, çok büyük ihtimalle bu resimde görüldüğü gibi "ensesinden bağlı" bir vaziyette hükümdarın huzuruna getirilmişti.

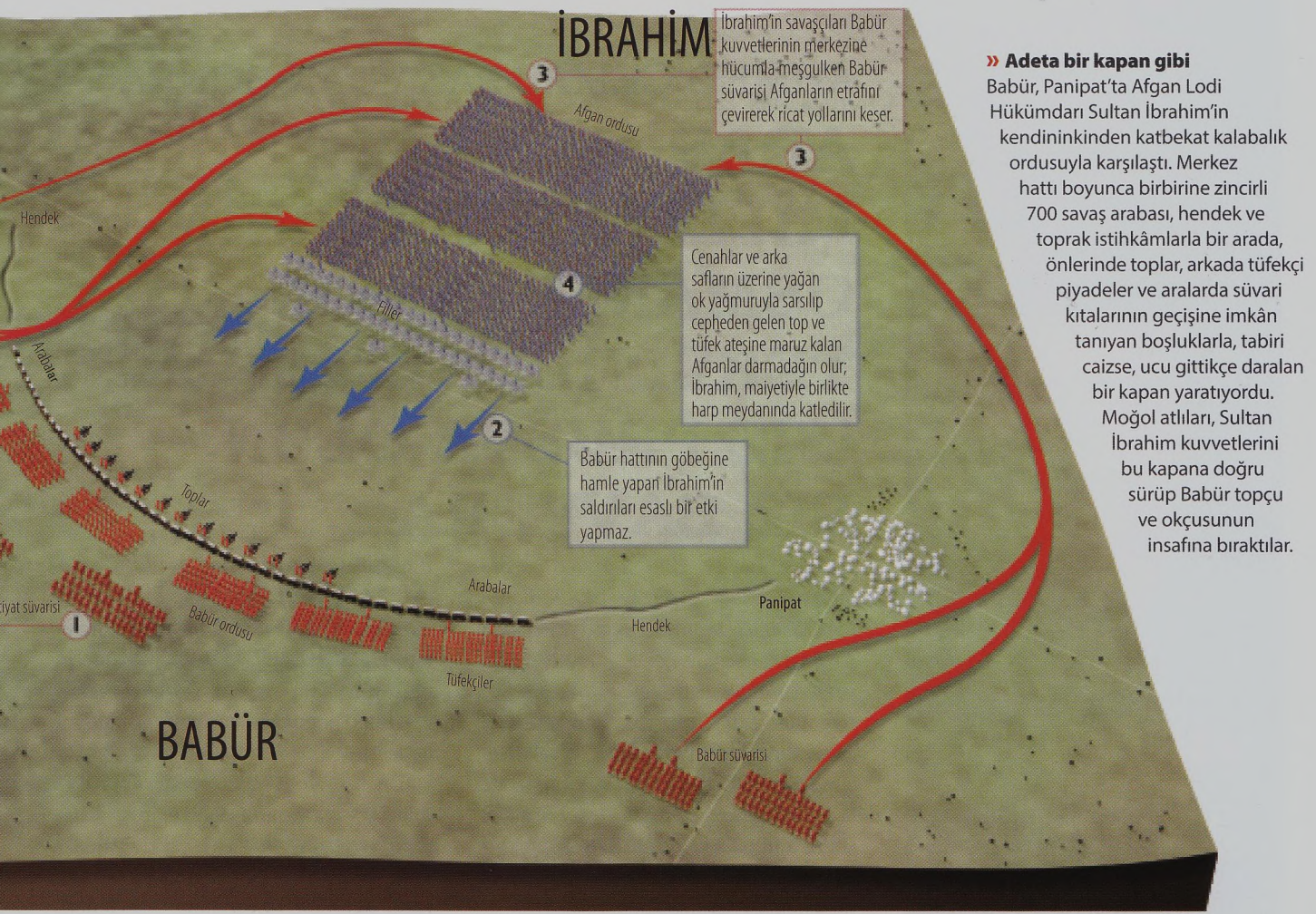
Babür süvarisi

Babür'ün sağ ucu Panipat'a kadar uzanan ordusunu hazırlayıp mevzileri tahkim etmesi sekiz gün sürer. Ateşli silahların merkezde toplandığı muharebe hattı, birbirini destekleyen üç duvar, hendekler ve savaş arabalarıyla muhafaza edilir.

üzere birbirine bağlı 700 savaş arabası yerleştirerek bunların arkasına fitilli tüfekleriyle piyadeleri, önüne ise topları dizdi. Babür, kanatlarda bekleyen Moğol atlılarını, Afgan birliklerini dertop edip merkeze, buraya hasbelkader düşenin ok ve ateşli silah mermilerinin insafına kaldığı dar huniye itip sürüklemeleri için kenarlardan ileriye yolladı. Güneş en tepeye vardığında, aşağı yukarı 16 bin Afgan'ın cansız bedeni ortalıkta yatıyordu. Mart 1527'de, Agra'nın hemen batısında, Kanvaha'da vuku bulan ikinci muharebede Babür, karşısında

Hindistan'ın kaderi iki büyük meydan savaşında tayin edildi. 20 Nisan 1526'da 12 bin kişiden oluşan Babür ordusu Delhi'nin kuzeyindeki Panipat'ta İbrahim Lodi'nin bin savaş fili tarafından desteklenen 100 bin kişilik ordusuyla karşılaştı. Babür ordusunun sağ cenahını Panipat şehrine yaslarırken, sol kanadını bir dizi hendekle takviye etti. Muharebe hattının ortasına "düstûr-ı Rûmî"

» Adeta bir kapan gibi

Babür, Panipat'ta Afgan Lodi Hükümdarı Sultan İbrahim'in kendininkinden katbekat kalabalık ordusuyla karşılaştı. Merkez hattı boyunca birbirine zincirli 700 savaş arabası, hendek ve toprak istihkamlarla bir arada, önlerinde toplar, arkada tüfekçi piyadeler ve aralarda süvari kıtalarının geçişine imkân tanıyan boşluklarla, tabiri caizse, ucu gittikçe daralan bir kapan yaratıyordu. Moğol atlıları, Sultan İbrahim kuvvetlerini bu kapana doğru sürüp Babür topçu ve okçusunun insafına bıraktılar.

Hindu Racput prenslerinin oluşturduğu konfederasyonun reisi Mivazlı Rânâ Sanga ve İbrahim'in kardeşi Mahmud Lodi'yi buldu. Bu kez 200 bin kişilik daha da heybetli bir ordunun hakkından gelmesi gerekiyordu. Panipat'ta kullandığı taktikleri yine büyük bir ustalıkla tatbik etti. Bu sayede kazandığı zafer şerefine kesik kellelerden yüksek bir kule inşa edilmesini buyurdu.

Barut, 14. yüzyıldan beri Hindistan'da vuku bulan kuşatma savaşlarının doğal bir parçası olagelmisti. Bununla beraber Babür, ateşli silahları Hint meydan

muharebelerine taşıyan ilk isimdi. Bu yola girdiği andan itibaren, Osmanlıların 1514'te Çaldıran'da Safeviler, Safevilerin ise 1528'de Cem'de Özbekler karşısında uyguladıkları askerî taktiklerin gönüllü bir takipçisi hâline gelmişti. Hindistan'ın fethini sağlayan iki meydan muharebesinde ateşli silahların gerçekte ne denli etkili olduğu tartışılıp dursa da Babür bu silahların en azından Kanvaha'da çok faydalı bir iş gördüğünden şüphe etmiyordu. "Ortadan ileri çıkan Mustafa Rumî" diye yazıyordu Babür, "Savaş arabalarını öne çıkararak fitilli tüfek

ve havan toplarıyla kâfirin hem askerini hem de cesaretini kırdı".

Babür ardında yazılı öz hayat hikâyesini, dünya edebiyatının kayda değer eserlerinden biri olan *Babürname*'yi bıraktı. Bu eserde tebellür eden Babür, iyi yetiştirilmiş, insancıl ve içinde yaşadığı dünyaya ve insanlara derin muhabbet besleyen bir beyzadedir. *Babürname*'de seferler, meydan muharebeleri ve yahut daha mütevazı askerî girişimlerin anlatıldığı sayfalarda, Babür'ün askerî dehasını besleyen kararlılık, sebat ve zekâ gibi unsurları görebilmek mümkündür.

Babür, askerî önderliği vasıtasıyla Hindistan'ı üç asır boyunca yönetecek Müslüman bir hanedana hayat vermiş ve Hint alt kıtasının dünya Müslümanlarının üçte birini barındıran bir yere dönüşmesini sağlayan yolu açmıştı. ■

Not: Bu yazı Timaş Yayınları tarafından yayınlanan *Efsane Komutanlar ve Zaferleri* adlı kitaptan bazı küçük değişikliklerle aynen alınmıştır.

Francis Robinson
Prof. Dr., Londra Üniversitesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi